

Araştırma Makalesi / Research Article

Divriğili Ozanların Göç Olgusu¹*The Migration Phenomenon of Minstrels From Divriği*Cem CULHA ² & Türker EROL ³

Geliş/Received:20.12.2022

Kabul/Accepted:19.04.2023

Öz

Âşıklık/Ozanlık geleneği yüzyıllar boyunca usta-çırak ilişkisi ile aktararak hayatîyetini korumuş ve günümüze kadar süre gelmiştir. Geçmişten günümüze âşıklık/ozanlık geleneği farklı sebeplere bağlı olarak değişmelere uğramıştır. Sözlü kültür ortamının ürünü olan âşıklık/ozanlık geleneği, teknolojide yaşanan gelişmeler ile yazılı ve elektronik kültür ortamlarıyla tanışmış ve bu ortamlarda varlığını korumaya çalışmıştır. Bunun yanı sıra âşıklık/ozanlık geleneğini ve temsilcilerini etkileyen önemli unsurlardan bir diğeri ise göçtür. Âşıklar/ozanlar, kırsalın yaratmış olduğu bunalımdan kurtulmanın yolunu sanayileşmenin yoğunlaştığı kentlere göçmekle aramışlardır. İktisadi güçlükleri aşmak ve kaliteli bir yaşam için kente göç eden âşık/ozan, geleneği kent ortamında yaşatmaya çalışmıştır. Kent yaşamına tutunmaya çalışan âşık/ozan doğal olarak kent kültürü etkisinde kalmaya başlamış ve geleneğin yöresel üslubu kaybolmaya başlamıştır. Bu bağlamda göçün, Divriğili âşıklara/ozanlara etkisi ve bu etkiler sonucunda gerçekleşen kültürel değişimler araştırmanın konusunu oluştururken, Sivas Divriği yöresine mensup beş gelenek temsilcisi ise araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Bu gelenek temsilcileri ile gerçekleştirilen görüşme sonucunda elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi ile bulgulara dönüştürülmüş ve bulgular ışığında araştırma sonuçları raporlaştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Değişim, göç, âşıklık, gelenek, kent

Abstract

The minstrelsy/bardship tradition has preserved its vitality by being transferred with the master- apprentice relationship and has lasted until today. The minstrelsy/bardship tradition has changed from past to present due to different reasons. The minstrelsy/bardship tradition which is the product of the oral culture environment has met written and electronic cultural environments with the help of the developments in technology, and tried to preserve its existence in these environments. Beside that, migration is one of the important factors that has affected the minstrelsy/bardship tradition and its representatives. The minstrels/poets sought a way to get rid of the rural depression in migrating to heavily industrialized cities. The poet who has migrated to cities to overcome the economic difficulties and for a quality life, has tried to keep the tradition alive in the city environment. However, the poet who had to adapt to the urban life style got affected by the urban culture and the local style of the tradition has begun to disappear. In this sense, while the effect of migration on the poets of Divriği and the cultural changes that took place as a result of these effects constitute the subject of the research, five tradition representatives belonging to Sivas/Divriği constitute the study group of the research. The data obtained as a result of the interviews

¹ Bu makale 2022 yılında tamamlanan “Toplumsal değişim sürecinde âşıklık/ozanlık geleneğinin müzik ve eğitim boyutunun incelenmesi (Divriği örneği)” başlıklı lisansüstü tezindeki verilerden faydalanarak üretilmiştir.

² Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müzik Eğitimi Yüksek Lisans Programı Mezunlu, e-posta: bamteli_123@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-3552-4133

³ Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi A.B.D Doç. Dr. Öğr. Üyesi, e-posta: trkerol76@gmail.com, ORCID: 0000-0001-9746-8934

with the representatives of the tradition were transformed into findings with the descriptive analysis method and the research results were reported in the light of the findings.

Keywords: *Change, migration, minstrelsy, tradition, city*

1. GİRİŞ

Birey, belirli bir toplumsal yapı içinde dünyaya gelir ve yaşamını sürdürür. Bu yaşam sürecinde birey, toplumsal yapı içinde bazı roller üstlenir. İlk olarak toplumsal yapının kültürel değerlerini öğrenerek toplumsallaşan birey, bu kültürel değerleri davranış hâline getirir ve gelecek kuşaklara aktarımını sağlar. Yaşanan bu kültürel edinim ve aktarım sürecinde âşıklar/ozanlar büyük rol oynamışlardır. Kültürel değerleri öğrenen ve özümseyen âşıklar/ozanlar, kültürün davranış örüntülerini hem topluma öğretmiş hem de usta-çırak ilişkisi ile genç kuşaklara aktarımını sağlayarak kültürü canlı tutma çabası içinde olmuşlardır.

“Hiçbir toplumun kültürü gelecek nesillere bir değişme olmaksızın aynen yansımaz. Bazen yavaş, bazen hızlı değişimlerle gelecek nesillere aktarılan kültür, bireylerde ve toplumun kendisinde farklılaşmalara neden olur” (Özkalp, 2016, s. 307). Çünkü çağın getirdiği koşullara göre birey ya da toplum, kültürü yeniden yorumlar ve pratiğe döker. Bu uygulanış şekliyle yeni sentezler kültüre dinamik bir karakter yüklemektedir. Kültürde yaşanan bu gelişmeler ise kültürel değişimleri beraberinde getirmektedir.

Ogburn, toplumsal ve kültürel değişimleri teknolojik buluş ve icatlara bağlamaktadır (Ogburn, 1950; Akt. Kongar, 2018, s. 171). Bu teknolojik buluş ve icatlar âşıkları/ozanları yazılı kültür ile tanıştırmıştır. Sözlü kültür ortamında eserlerini doğaçtan üreten ve halka sunan âşıklar/ozanlar, matbaanın icadı ile eserlerini yazıya döküp bastırma imkânı elde etmişlerdir. Daha sonra gramofonla başlayıp takiben radyo, televizyon ve internetin gelişmesi elektronik kültür ortamına geçişi sağlamış ve bu ortamlar âşıklara/ozanlara yeni icra imkânları oluşturmuştur. Teknolojik gelişmelere bağlı olarak sanayileşmenin yoğunlaştığı kentler birer cazibe merkezi hâline gelmiş ve kırsal kesimin göç etmesine yol açmıştır.

“Göç, kültürel ve coğrafi olarak izole kişiler arasında temasa ve iletişime yol açar. Davranış örüntüleri değiş-tokuş edilir, yeni fikirler oluşturulur, kültür zenginleştirilir ve yaygınlaştırılır” (Fichter, 2004, s. 182). Kentler farklı kültürleri bünyesinde barındırması nedeniyle heterojen bir yapıya sahiptir. Bu yapı içinde farklı kültürlere ait toplumlar birbirleri ile kültür alışverişi yaşamaktadır. Yaşanan bu etkileşimler sonucunda ise kültürlerde değişimler meydana gelmektedir. Nebi Özdemir’e göre âşık/ozan ne kentli ne de kentsiz yapabilmektedir. Âşık/ozan var olabilmek için geleneğe, yaşamını sürdürebilmek içinde moderniteye ve kente ihtiyaç duymaktadır. Bu kararsızlık âşıklık/ozanlık geleneğini güçsüzleştirmektedir (Özdemir, 2015, s.

330) ve âşıklarda/ozanlarda birtakım değişimlere yol açmaktadır. Âşıkların/ozanların kentte yöresel üsluplarının zayıflaması yaşanan değişime örnek verilebilir.

1. 1. Kültür

Alanda kültürün ne olduğuna dair birçok tanım bulunmaktadır. Kültürü oluşturan unsurların çeşitliliğine bakıldığında bu kavramın tek ya da kesin bir tanımının olmadığı söylenebilir. “Kültür, içgüdüsel ya da kalıtsal değil, her bireyin doğduktan sonra, yaşayarak kazandığı, öğrendiği bilgi, davranış ve alışkanlıklardır” (Güvenç, 2007, s. 55). Kültür kavramı, bireyin doğduktan sonra yaşadığı çevrenin ya da insan topluluğunun ele alınması ile açıklanır. Dahası kültür, toplumun tarihi süreç içinde sosyal yapısından hareketle yaşadığı çağda yerinin anlaşılmasını ve mevcut hayatının bir bütün olarak görülmesini sağlar (Tural, 1988, s. 52). Bu bağlamda kültür, anlam itibarıyla geniş kapsamlı bir kavramdır ve dinamik bir yapıya sahiptir denilebilir.

“Kültür, bir insan topluluğunun, doğal ve toplumsal çevresiyle etkileşim süreci içinde ürettiği maddi ve manevi öğelerin toplam bileşimine denir. Demek ki kültür, doğal ve toplumsal çevrenin türlü nesnelere ve bu çevre içindeki insanlar arası türlü etkileşimleri yönlendiren düşünceler, duygular, tutum ve davranışlar toplamıdır” (Ozankaya, 1992, s. 218). Özet olarak kültür, toplumun yaşayış tarzı ve biçimi olarak tanımlanabilir. Farklı yaşam şekillerine ait olan kültürel yapılar birbirleriyle etkileme, etkilenme ve etkileşme süreçleri yaşarlar. Kültür kavramından türeyen bu süreçler kültürleme, kültürlenme ve kültürleşme olarak adlandırılır.

“Kültürleme, toplumun kendi kültürünü üyelerine bazen sosyalizasyon bazen de eğitim yoluyla aktardığı bir süreçtir” (Arslan, 2011, s. 9). Âşıkların/ozanların birçoğu aile, akraba ya da çevresindeki model kişileri örnek alarak sanatına başlamışlardır. Âşıklar/ozanlar, bir yandan model aldığı kişiyi gözlemleyip davranışlarını taklit etmiş bir yandan da modelinden aldığı eğitim ile geleneği öğrenmişlerdir. Âşıklıkla başlanan bu süreç kültürlemeye örnek verilebilir.

“Kültürlenme, bireyin kendi kültür davranış örüntülerini farklı kültür ile harmanlanması ile oluşan bir süreçtir” (Çelikten, 2019, s. 15). Etkileşimin fazla olduğu kentlerde kültürlenme süreci yoğun bir şekilde yaşanır. Çünkü kırsaldan kente göçen birey ya da topluluklar sadece fiziksel bir hareket gerçekleştirmiş olmazlar. Tarihleri, kültürel estetik ve değer yargıları da yer değiştirmiş olur. Âşıklar/ozanlar da yöresel tarzlarıyla kentlere göç etmişlerdir. Bu bakımdan âşıklar/ozanlar yöresel tavırlarını kent ortamına göre harmanlayıp icralarını gerçekleştirmeye çalışmışlardır.

“Kültürleşme, toplumda hâkim olan kültürel yapının içine başka kültür unsurlarının alınmasıdır. Bu süreçte toplumda karışıklık yaşandığı gibi kültürel değerlerin unutulması da söz konusu olur” (Çelikten, 2019, s. 15). “Geçmiş köylü olan kentlilerin taşralılıktan yakınması kültürleşme sürecidir” (Güvenç, 2007, s. 88). Çünkü uzun süredir kentte yaşanmış olması, kırsal kültürün unutulmasına yol açmıştır.

1. 2. Göç

Göç, birey ya da toplumun bazı nedenlerden dolayı yerleşim yerinden başka bir yere gitme eylemi diyebiliriz. “Göç, insanın coğrafi hareketliliği; bu hareketliliğin yol açtığı nüfus dinamiğidir” (Emiroğlu & Aydın, 2009, s. 342). Tarih boyunca bireysel ya da gruplar hâlinde sürekli bir biçimde gerçekleştirilen göçlerin nedenlerini Kemal H. Karpat şu sözlerle ifade etmektedir: “Kırsal göçte ana ‘itici’ etken yoksulluk, düşük gelir, öğrenim ve sağlık hizmetlerinin olmayışı ve bunların meydana getirdiği her şeydir. Kentlerdeki ‘çekici’ etken istihdam ve yüksek gelir fırsatı ve öğrenim, sağlık ve diğer hizmetlerin mevcut olmasıdır” (Karpat, 2019, s. 39). Bu sebeplerden dolayı gerçekleşen göçler iki şekilde yaşanmaktadır. Bunlar iç ve dış göçlerdir. İç göç, bir ulusun sınırları içinde gerçekleştirilen devinimdir. Özellikle kırsal kesimden kentlere doğru yapılan bir hareketlenmedir. Sabri Çakır, ülkemizde sanayinin tarımsal faaliyetleri etkilemesi, 1945’ten sonra nüfus artışının hızlanması ve Anadolu’nun bu artışı barındırıp besleyecek güce sahip olmaması ve buna ek olarak feodalin kalıntısı olan ağalığın devam etmesi gibi nedenlerin toplumu 1950’lerden sonra iç göçe zorladığını ifade etmektedir (Çakır, 2011, s. 137). Dış göç, ülke sınırları dışına yaşanan göç hareketidir. İkinci Dünya Savaşı sonrası Avrupa’nın ekonomiyi canlandırabilmesi ve kendini yeniden inşa edebilmesi için iş gücüne ihtiyaç duymuştur. İş gücünü karşılayacak güce sahip olmayan Avrupa, başka ülkelere işçi talebinde bulunmuştur. Bu durum özellikle Türkiye’yi de etkilemiş ve 1961 yılından itibaren Almanya’ya göç hareketi başlamıştır (Bahar, 2005, s. 275).

1. 3. Âşıklık/Ozanlık Geleneği

Âşıklık geleneğine bağlı olarak, sazlı, sazsız doğaçtan şiir söyleyen ve yazan halk sanatçısına âşık denir. Bu söyleme tarzına âşıklama, âşıkların icralarını yönlendiren ve şekillendiren kurallar bütününe ise âşıklık geleneği adı verilir (Artun, 2018, s. 1).

İslamiyetten sonraki dönemde yeni şartlara göre değişip gelişen ve Türklerin ilk edebî ürünlerinin devamı niteliğine sahip olan edebiyat, Tanzimat döneminden sonra Halk Edebiyatı olarak anılmaya başlanmıştır. Âşık Edebiyatı ise millî edebiyat geleneğinin bugün de izlerini taşıyan ve yaşatan Türk Halk Edebiyatının bir bölümüdür (Günay, 2018, s. 41).

Belli bir icra töresi ve kalıplaşmış geleneğe sahip olan Âşık Edebiyatı, tarihi süreç içinde güçlü temsilciler yetiştirmiş ve diğer edebiyat türlerini etkilemiştir. Halkın şiir anlayışına ve zevkine hitap eden bu edebiyat türü, 19. yüzyılda zirveye ulaşmış ve klasikleşmiştir. Bu bağlamda Âşık Edebiyatı, Türk Halk Edebiyatının en canlı ve yaygın bölümünü oluşturmaktadır (Artun, 2018, s. 1).

Âşıklık/ozanlık geleneğinin güçlü olduğu illerden biri de Sivas'tır. Sivas, ilk temsilcilerini 16. yüzyılda yetiştirmeye başlamış ve günümüze değin sekiz yüze yakın âşık/ozan var olmuştur. Şu anda Sivas'ta geçmişle gelecek arasında köprü kuran ve değişen koşullara göre zengin eserler sunan âşıklar/ozanlar bulunmaktadır (Çetin, 2011, s. 45). Sivas'ın hemen hemen her taşında toprağında âşıklık/ozanlık geleneğinin izleri yaşatılmaktadır. Elbeyi/İlbeyi, Emlek ve Çamşılı yörelerinde gelenek daha yoğun yaşanmıştır (Kaya, 2002, s. 11).

Divriği ilçesi, Sivas ilinin güney doğusunda yer alır. Doğusunda Erzincan ilçelerine, kuzeyde Zara ve İmranlı'ya, güneyde ise Malatya ilçelerine sınırı bulunmaktadır (Üçer & Pekşen, 2001, s. 23). Divriği konum itibari ile birçok bölgenin kesişme noktasıdır. Bu durum ise Divriği'nin sosyal ve kültürel anlamda çeşitliliğine ve zenginliğine yol açmıştır.

Divriği, halk kültürünün yaşandığı ve üretilen halk müziği eserleriyle Anadolu'nun gözde yerlerinden biridir. Özellikle âşıkların/ozanların yoğun olduğu Çamşılı Yöresi, yöre ağzıyla seslendirilen türkülerıyla tanınmaktadır. Derya Temürtürkan, Çamşılı Yöresi ile ilgili şu sözleri aktarmaktadır: “Divriği ilçesinde ise âşıkların yoğunlaştığı neredeyse her evden bir âşığın çıktığı yer olarak Çamşılı Yöresi karşımıza çıkar. Yapılan alan çalışmasında Çamşılı Yöresine dâhil edilen köylerinin tamamının Alevi olup Türkmen asıllı olduğu görülmüştür. Yörede âşık sayısının fazla olmasında en başta gelen sebep; yüzyıllar boyu yapıla gelen Cem Ayinleri ve sazla yapılan muhabbet ortamlarıdır” (Temürtürkan, 2021, s. 140). Ayrıca Çamşılı yöresi dışında Divriği'nin diğer bölgelerinden de birçok âşık/ozan yetişmiştir. Âşıkların/ozanların birçoğu yaşamını yitirmiş olsa da yeni nesil onların izinden giderek Divriği halk kültürünü ve ürünlerini yaşatmaya çalışmaktadır.

Divriği ekonomisini genellikle tarım ve hayvancılık oluşturmaktadır. Buna ek olarak bölge, maden yatağı bakımından zengin olması dolayısıyla şirketlerde insanlara iş imkânı sağlamaktadır. Fakat yaşanan göç hareketleri sonucunda tarım ve hayvancılık azalmaktadır (Üçer & Pekşen, 2001, s. 24). Göçlerin bölgeyi ekonomik olarak etkilediği söylenebilir. Bu durumdan birçok insan gibi âşık ve ozanlar da etkilenmiş olabilir. Bu bağlamda Divriğili âşık ve ozanlarda göçün yarattığı etkiyi araştırmak, araştırmanın önemini oluşturmaktadır.

2. YÖNTEM

Çalışma, nitel ve betimsel bir araştırmadır. Nitel araştırma, durum çalışmaları, anlatı araştırmaları ve alan araştırması betimleme, katılımcı gözlem ve deneyimleme esaslarına dayanır (Karahasanoğlu & Yavuz, 2018, s. 10). Betimsel araştırma ele alınan bir olayı ya da durumu var olduğu gibi araştırmayı hedefler. Bu araştırma, olaylar ve durumlar karşısında ayrıntılı bir bilgi edinmeyi amaçlar ve durumun “ne” olduğunu geçmiş ile bağ kurarak betimlemeye çalışır (Karakaya, 2014, s.59). Bu model doğrultusunda, göçün Divriğili âşıklar/ozanlar üzerinde yarattığı değişimlerin nedenleri ve sonuçları ayrıntılı bir şekilde ele alınarak yaşanan değişimler aktarılmaya çalışılmıştır.

Araştırma da görüşme tekniği uygulanmıştır. “Görüşme, soru-yanıtı dayalı veri toplama biçimlerinden biridir” (Özer, 2002, s. 35). Görüşmede, yapılandırılmış görüşme yaklaşımı kullanılmıştır. Yapılandırılmış görüşmede, görüşmenin tüm aşamaları önceden planlanır ve görüşme sürecinde bu plana uyum sağlanır. Görüşme sorularının önceden hazırlanmasından dolayı, görüşme esnasında, görüşmecinin verdiği bazı beklenmeyen cevaplar ya da açıklamalar görüşmenin seyrini değiştirmez (Cemaloğlu, 2014, s. 151).

2. 1. Araştırmanın Amacı

Kentler, her toplum ya da bireyin yaşama biçimini şekillendirdiği gibi âşıklık/ozanlık geleneğini de değişip dönüştürmektedir. Bu bağlamda kentte yaşamını sürdüren Divriğili âşıkların/ozanların, sanatlarında gerçekleşen değişimleri ortaya koymak araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın problem cümlesi şöyledir: Göçün, Divriğili âşıklara/ozanlara etkileri nelerdir?

Araştırmanın alt problemleri şu şekildedir:

Birinci alt problem: Divriğili âşıkların/ozanların göç etme nedenleri nelerdir?

İkinci alt problem: Kent yaşamının Divriğili âşıklara/ozanlara etkisi nelerdir?

Üçüncü alt problem: Âşıklık/Ozanlık geleneğinde yaşanan değişimler nelerdir?

2. 2. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma Divriği yöresi âşıklık/ozanlık geleneğini temsil eden ve görüşme yapmayı kabul eden beş âşık/ozan ile sınırlandırılmıştır.

2. 3. Varsayımlar

Araştırmada, görüşme yapılan Divriğili âşıkların/ozanların, problem ve alt problemler doğrultusunda hazırlanan görüşme sorularına tarafsız ve doğru cevaplar verdiği varsayılmaktadır.

2. 4. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu Divriği yöresini temsil eden ve yöresinden göç etmiş beş âşık/ozan oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubu belirlenirken amaçsal örneklemenin stratejisi olan benzeşik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleme yöntemi, araştırmanın problemi ve amacına bağlı olarak benzeşik bir alt grubun seçilip çalışmanın bu grupta yapılmasını hedefler (Büyüköztürk vd., 2014, s. 91).

2. 5. Verilerin Toplanması ve Analizi

Divriğili âşıklar/ozanlar ile gerçekleştirilen görüşmeler Covid-19 salgınından dolayı Whatsapp üzerinden sağlanmıştır. Görüşme esnasında yapılan konuşmalar görüntü ve ses kaydına alınmıştır.

Yöneltilen sorular çerçevesinde elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi kullanılarak bulgulara dönüştürülmüştür. Görüşme kişilerinin sorulara verdiği yanıtların yorumlanmasıyla araştırma konusuna ilişkin sonuçlar aktarılmaya çalışılmıştır.

Görüşme kişileri, görüşme tarihi ve saati aşağıda belirtilmiştir.

K-1) 24 Şubat 2021 saat:17.00

K-2) 21 Mart 2021 saat:13.00

K-3) 20 Şubat 2021 saat: 17.30

K-4) 18 Şubat 2021 saat: 20.00

K-5) 07 Şubat 2021 saat: 18.30

2.6. Etik Kurul Onayı

Bu araştırmanın kavramsal çerçevesinin hazırlanması, verilerin toplanması, verilerin analizi ve yorumlanması aşamalarının tamamında etik kurallara uygun hareket edilmiştir. Karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde ANKAD Dergisi Yayın Kurulunun hiçbir sorumluluğu bulunmamaktadır. Tüm sorumluluk yazarlara aittir. Bu çalışmanın ANKAD Dergisi dışında herhangi bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğunu taahhüt ederim. Yapılan bu

çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Araştırma için Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Sosyal ve Beşeri Bilimler Kurulunun 21.01.2021 tarih ve 01 sayılı toplantısında 08 numaralı kararı ile etik kurul izni alınmıştır.

3. BULGULAR ve YORUM

3. 1. Divriğili âşıkların/ozanların göç etme nedenleri nelerdir? Alt problemi doğrultusunda katılımcılara aşağıdaki soru yöneltilmiştir.

Neden kendi yöreniz (Sivas, Divriği) dışına göç etmeyi tercih ettiniz?

K-1) Memleketten kopup gelmemiz imkânsızlıklardandır. Benim köyüm Hıdırlık mezrasıdır. Üç dört tane evin olduğu bir mezradır. Daha bugün olmuş, babamın dedemin mezarına gitsem aşağı arabayla inerek geri çıkar mıyız endişesi yaşıyoruz. Arabayı yukarı yazıda bırakıp yürüyerek gidip geliyoruz. Daha köy yerine araba inmiyor. İnse bile yağmur yağsa orada kalırız. Diyeceğim şu ki imkânsızlıklardan geldik zaten buralara.

K-2) Babam rahmetli olduktan sonra yaşam kaygısı, geçim kaygısı oluştu. Gurbette mutlaka bir yakınınız oluyor. Bizim de eniştemiz vardı. Hem de halamın oğluydu. Sebep oldular. Ankara’ya gelmiş bulunduk. Yani ekmek için, iyi şartlarda yaşam için biraz da okumak için buraya geldik. Ağabeyim sanat okulunu bitirmişti. Onun üniversitede okuması için gelelim dedik. 83 yılında taşındık ve Ankara’ya geldik.

K-3) Divriği’de liseye kadar gidebiliyorduk. Sınavlara girmemiz için dersanelere gitmemiz gerekiyordu. Benim müzikle ilgili kurslara gitmem gerekiyordu. Kardeşlerimin bir tanesi futbol oynuyordu. Onun için iyi ortamlar gerekiyordu.

K-4) Bugün bana kalsa köyümden ayrılmazdım. Emekli oldum. Yazları köye gidip geliyorum. Babam yazmış, “Asri gurbet harap etmiş köyümü.” Asri... Yani teknolojik gurbet bizi büyük şehirlere getirmiş. Yokluk getirmiş. Ekecek tarlası, bakacak malı davarı kalmamış. Bundan dolayı göç etmek zorunda kalmış. Aileler büyük olup tarla da çok küçük ve paylaşma durumu olmayınca, bir evde on beş yirmi kişi kalınca, mecburen pek çok kişi gurbete çıkmak zorunda kalmış. Benim ise annem ve akrabalarım burada, onları bırakıp gitmiyorum. Sivas/Divriği Mursal’dan Ankara’ya ya da İstanbul’a gidip gelmem çok zor. Mecburen merkezde kalıyoruz. Çünkü iş olanaklarımız daha çok ve burada gelir elde ediyoruz. Mesela burada gecemiz olduğu

zaman rahatça gidip paramızı kazanıp gelebiliyoruz. Köyde böyle bir imkânımız yok. Lanet olsun, işte ekmek davası diyorlar ya ondan. Benim kendime yetecek durumum olsa köyde yaşamayı tercih ederim. Biz köy sevdalısıyız.

K-5) 90'lı yıllarda köyden kente ciddi bir göç dönemi vardı. Bu dönemde babam Ankara'ya yerleşmiş. Bizim tercihimiz değil, tamamen o dönem köyden kente göçle alakalı bir durum.

Yorum: Divriğili âşıkların/ozanların kente göç etmesini sağlayan birçok neden vardır. Köylerin dağlık olması, eğitimde belirli bir kademeye kadar gelinmesi ve iktisadi güçlükler kente göçün nedenleri arasındadır. Bu durumlara ek olarak kentte yaşayan akrabalarının kente daveti de onlar için cazip bir durum oluşturmuş ve göç etmişlerdir.

3. 2. Kent yaşamının Divriğili âşıklara/ozanlara etkisi nelerdir? Alt problemi doğrultusunda katılımcılara aşağıdaki soru yöneltilmiştir.

Kentin müzik yaşamı ile ilginiz ve etkileşimleriniz nelerdir?

K-1) Ankara'ya geldiğimde kendimi ozanlar içinde bulunca ben de biraz gençtim, sesim tok, Feyzullah ÇINAR ağzı okuyorum. Beni sevdiler, o zamanlar Ozanlar Vakfı vardı. Vakfın başkanı olunca siyasetçilerle tanıştım: O zamanın bakanları, parti başkanları vs. Mesela Neşet ERTAŞ'ı, Atatürk Spor Salonuna getirdim. İlk Melih GÖKÇEK getirdi. İkincisine de ben getirdim. Neşet ERTAŞ'la biz üç gün üç gece Söğütözü'nde, Gazipark Otelinde sabahlara kadar sohbet ettik. Mahzuni Şerif'le tanışma imkânım ve ortamlarım oldu. Sefil Selimi'den, Hüdayi'ye kadar herkesle haşır neşir oldum. Hepsinden bir şeyler öğrendim. Ankara'daki sanatçılarla görüştim. Mesela Musa Hoca ile. Sonradan MESAM'a üye olduk. MESAM'a yirmi seneyi geçkin üyeyim. Genel kurullarda oradakilerle sohbet ederiz dostluğumuz olur. Hepsiyle tanışıyorum. Kentte işin içine girmiş olduk.

K-2) Kent daha çok kültürle alakalıdır. Çok güzel ve büyük bir etkileşim var. Çünkü kentte çok fazla insan yaşamaktadır. Anadolu, Ankara diyorum ben. Sanki Anadolu'nun bütün değerlerini almışlar Ankara'ya koymuşlar. Biz de beslendiğimiz âşıklar, ozanlar, yazarlar; doktoru, savcısı, akademik camiadaki insanların içinde olmaktan mutluyuz ve onlardan çok besleniyoruz. Onlarla çok muhabbet ediyorum, onlardan alıyorum sonra da onu türkülerime yansıtmaya çalışıyorum.

K-3) İmkânları olan bir yerde Ankara'da yaşıyorum. Çankaya Belediyesi Kültür Müdürlüğünde çalıştığım için birçok sanatçı ile tanışma fırsatını elde ettim. Dünya starlarını, klasik müzikten tut birçok konseri izleme şansım oldu. Bu anlamda da kentin müzikal hayatıma büyük bir etkisi

de oldu. Ben gelenekten gelen sesleri yorumlarken Fikret OTYAM ile tanıştım. Feyzullah ÇINAR'ın yakın dostu olduğu için aileme de bir yakınlığı vardı. O kentin bilge bir adamıydı. Benim taşıdığım seslerin Anadolu'dan gelen ezgiler olduğunu hissetti. Bu ezgileri doğru ve iyi aktarıyorsun derdi ve bu anlamda bana el verdi. OTYAM, benim müzik hayatımda dönüm noktası oldu. Kendisi halkın hikâye anlatıcısı, ressamı ve gazetecisi bir bilgedir. Ben bu bilge ile karşılaştım kendi geldiğim coğrafyadaki ailemin değerini, kıymetini ve Divriği'de sesiyle saziyle büyüdüğümüz ustaları bir kez daha anlamaya çalıştım. Bu anlamda da müzikal yolculuğum geriye doğru OTYAM'ın benimle buluşmasından sonra oldu. Bu kültürün bu kadar büyük bir değer taşıdığını ve bu değeri benim de saygıyla ve onurla taşımam gerektiğini o zaman daha çok fark ettim. Fazıl SAY'la tanıştım. Fazıl SAY'ın babası Ahmet SAY, Fikret OTYAM'ın çok yakın arkadaşı olduğu için bütün muhabbet ortamlarında türküler söyledim onları dinledim. Onların müzik bilgilerinden ve halka dair olan bilgilerinden çok şey öğrendim. Ahmet SAY'dan da çok etkilendim. Bana özellikle geleneğin şarkıcısı derdi. Bu yolu bozmamam için birçok öğüt vermiştir. Nasıl durmam gerektiğini, nasıl yol almam gerektiğini anlatan, popüler kültürün peşine düşüp sakın ola kendini kaybetme bu kültür geçicidir, ama kalan halkın kültürüdür diyen de Ahmet SAY'dır bana. Bu ilişkiler içinde ekranlara çıkmak, daha farklı kişilerle tanışmak, bu tanışma zamanı içerisinde yaptığım çalışmalardan sonra Cem ADRIAN'la buluştum. Bana çok soruldu siz gelenek kültüründen Cem ADRIAN ise popüler kültürden geliyor diye. Ben şöyle düşünüyorum yolu sevgiden geçen bu yolda buluşur, yani türkülerde buluşur.

K-4) Kentte müziğe ulaşma imkânlarımız çok daha fazladır. Çünkü sanatçı dostlarımız buradalar, onlarla iletişim halindeyiz. İş bulma imkânlarımız daha kolay. Küçük kasabada seni dinleyecek türkü evleri, mekânlar çok az. Kentin bize vermiş olduğu imkânları kullanmaya çalışıyoruz. Ulaşım olsun, gelir anlamında olsun, çevre anlamında olsun, sanatçı dostlarımızla istişare anlamında olsun kentin bize faydaları var ve bizler de burada yaşamak zorunda kalıyoruz.

K-5) Ankara bu anlamda çok değerli bir şehirdir. Halk müziği ya da âşıklık geleneği içinde bu işin bence beynidir. Ankara, geleneğin gelişmesinde çok önemli bir şehirdir. Ankara türkülerin merkezde birleştiği bir şehirdir. Örneğin Kırşehir, Çankırı, Çorum, Sivas, Yozgat ve doğudan pek çok ilin kesişme noktasıdır. İcralarımıza Ankara/Sakarya Caddesinde barlarda başladığımızda gelen dinleyici kesimi bir şehir ya da kültürden olan insanlar değildi. Birçok kültürde insanların olması, bize gelen istekler, bizleri geliştirdi. Önceleri Neşet ERTAŞ'tan, "Yolcu" türküsünü biliyor musun, denildiğinde, ben Sivaslıyım, yolcu türküsünü nereden

bileyim, Ozan Rehberi'den, Ali Kızıltuğ'dan ya da Hasan Erdoğan'dan bir türkü iste okuyum durumu vardı. Kültürün içinde devamlılığı sağlamak ve dinleyicilere kendimizi dinletmek için farklı yörelere ait eserleri de öğrenmemiz gerektiğinin farkına vardık. Farklı kültürlerin Ankara merkezli toplanması bizim de bu sektörde icralarımız da değişikliklere yol açtı.

Yorum: Divriğili âşıkların/ozanların müziği kentte daha da şekillenmiştir. Ekonomik imkânlar, farklı kültürler ile etkileşim, alanında yetkin insanlarla olan iletişimleri, onların müziklerini ya da çalışmalarını etkilediğini söyleyebiliriz.

3. 3. Âşıklık/Ozanlık geleneğinde yaşanan değişimler nelerdir? Alt problemi doğrultusunda görüşme yapılan katılımcılara aşağıdaki soru yöneltmiştir.

Günümüz âşıklarını/ozanlarını nasıl nitelendirirsiniz?

K-1) Diyelim ki ben, Sivas-Divriğiliyim. İşte Çamşılıyım ya da Samancıdere tarafı ya da Mursallışuralı buralı... Örneğin bir Höbek ağzı var heybe demiyor habe diyor. Mesela, habeyi getir. Höbek'in ağzı güneşe benzemez. Köyden köye ağız, şive değişiyor. Eşkelilerin şivesi farklıdır. Şimdi Anadolu'daki ozanlara adsız kahraman diyorum ben. Höbekli bir ozanın yazdığı bir şiiri gördüğümde bu kişiye ben "Höbekli" diyebilirim. Ama yirmi otuz senedir Ankara'da yaşayan kişinin, Ankara'daki insanlarla, yetmiş iki milletle haşır neşir olan insanın şivesi değişmiş. Artık burada yaşayan Eşkeli birinin, Eşkeli olduğunu artık bilemiyorum. Şimdi kent ozanı ne demek? Kent dilini kullanan durumuna geldi. Öbür türlü Afyon'daki Afyon şivesini kullanıyordu, Erzincan'daki Erzincan şivesini kullanıyordu, Kars'taki Kars şivesini kullanıyordu. O zamanlar akademisyenler bir şiire baktıklarında şivesine göre yöresini buluyorlardı. Ama kent ozanları öyle değil. Çorumlu da aynı ağzı kullanıyor ben de aynı ağzı kullanıyorum. Örneğin ben şiirde "geliyorum" kullanıyorum hâlbuki bizim oralarda "geliyim" söylenir. Bizim orada eskiden, "Nereden geliyorsun?" denmezdi, "Nerden geliyin?" derlerdi. Mesela bizim o yörenin bir türküsü var, ona da Malatya sahip çıktı: "Kapının önünde önlük dikiyi." Yozgatlı bir arkadaşım var, "Kapının önünde önlük dikiyor." diyor. Zaten sen türkünün canına okudun, türküyü mundar ettin, dedim. Neden, dedi? Ben de "Kapının önünde önlük dikiyi/yürüdükçe ince belin büküyü." Söylenir, dedim. Dikiyor, büküyor şeklinde söylemekle türküyü size çevirdin, bunun bir anlamı kalmadı, dedim. Bundan dolayı kırsalda yaşayan ozanla kentlere gelen ve uzun süre yaşayan şairlerin ozanların dili değişti. Veyahut ben Ankara'ya geldim, benim çocuğum burada doğdu ve büyüdü. Şiir yazacak ama hangi dili yazacak? İşte bu, Ankara'daki konuşulan dili yazacak. Artık onun benim yöremle ve köyümle hiçbir alakası kalmayacak.

K-2) Şehir ve köy yaşantısı ayrıdır. Burada sözlerinde değişimler olabilir. Çünkü şehirdeki insanların yaşamı farklı, oradaki coğrafya farklı, köydeki daha farklıdır. Zaten ozan da çağa ayak uydurandır. Biraz değişimler olsa bile sözler farklı olabilir ama yine özünde o insanın derdini, kederini, tasasını ve mücadelesini anlatır.

K-3) Şimdi ben baktığımda âşık bulamıyorum. Gerçekten dizinin dibinde aşığı dinlemek istiyorum. İyi olanlar tabii ki var. Gönül gözü açık, inancı hala sonsuz olan birini bulmayı çok isterim. Kent ozanı olarak duyguyu taşıyan insanlar var. Buna en yakın Erdal ERZİNCAN'ı görüyorum. Elinde tuttuğu bağlamasına inançla bağlıdır. Bunu yaymak ve anlatabilmek için çaba sarf ediyor. Âşıklık geleneğine de inanıyor. Ben onun nota ya da hocalık bilgisini anlatmaya çalışmıyorum. Onun dışında bu kültürü inanarak taşıyor. Onun gibiler tabii ki çıkacak. Dediğim gibi birebir yolu incitmeden, eğilip bükülmeden, doğru yoldan ayrılmadan benim tek örneklendirebileceğim kişi Erdal ERZİNCAN'dır. Yani kendi ailemde gördüğüm ve ozanlarda hissettiğim duyguyu Erdal ERZİNCAN çalıp söylediğinde kentin ozanı o olarak hissediyorum.

K-4) Âşıklık geleneği artık icracı bir âşıklığa dönüşmeye başladı. Usta malı satan âşıklar çoğaldı. Ben kendimi âşık görmüyorum. Çünkü usta malı seslendirip satış yapıyorum. Babamın türkülerini okuyorum. Ben de eserler yazıyorum ama ne kadar yazabilirim ki? Onlar korkunç bir şekilde Allah vergisi olan insanlar. En güzel tabirle günümüz âşık ya da ozanları için icracı diyebiliriz.

K-5) Geçmişte ozanlarda gerekçe çoktu. Özellikle köyden kente göçün olması ile çile çekilmesi, gurbeti, sılayı, aşkı ve sevgiyi konu edinmelerinde önemli bir paya sahip. Günümüzde kişilerde böyle bir gerekçe yok. Aslında yeni nesil işleyici bir âşıklamadır. Yeniler, eskinin üzerine ekleme; notalarla işleme yapıyor. İşleme âşıklığı gibi geliyor bana.

Yorum: Divriğili âşıklar/ozanlar, günümüzün âşık ve ozanlarına yönelik farklı görüşler ifade etmektedirler. K4 ve K5'e göre, günümüzde eskiye nazaran üreten âşık ve ozanın olmadığı görüşü hâkim iken, diğer katılımcılar, kent koşullarıyla geleneği temsil eden âşık ve ozana, kent sıfatını eklemektedirler.

4. SONUÇ ve ÖNERİLER

Divriğili âşıkların/ozanların, Divriği'de yaşanan iktisadi güçlükler ve eğitimin yetersiz olmasından kaynaklı Ankara'ya göç ettikleri söylenebilir. Bu imkânsızlıkların yanında Ankara'ya göç etme sebeplerinde çevre faktörü de etkin rol oynamaktadır. Akraba ya da yakın çevrenin Ankara'da yaşamaları ve teşvikleri göçü daha da cazip hâle getirmiştir. Divriğili

gelenek temsilcilerinin göç nedenleri, İzmir'e göç eden Karşı âşıklarla benzerlik göstermektedir. Pınar Dönmez Fedakâr ve Mustafa Gültekin, İzmir'e göç eden Karşı âşıkların ekonomik ve siyasal problemlerden dolayı göç ettiklerini söylemektedir. Bununla birlikte, Karşı âşıkların göç etmelerinde İzmir'de yaşayan hemşehrilerin önemli bir payı vardır (2011, s. 63).

Ankara, Divriğili âşıklara/ozanlara göre kültürlerin beşiğidir. Çeşitli kültürlerin bir arada yaşadığı heterojen bir yapıdır. Ankara'nın bu özelliği onların icralarında değişikliklere yol açmıştır. Çünkü sahne aldıkları mekânlara farklı kültüre mensup dinleyici kitleleri gelmektedir. Dinleyici kitlelerine hitap etmenin yolu ise birçok yöre eserine hâkim olmayı gerektirmektedir. Bu bilince varan Divriğili âşıklar/ozanlar icralarında değişikliklere yönelmişlerdir. Dahası dinleyici kitlenin artırılması için popüler kültürle de etkileşimde bulunulmuş ve bu doğrultuda çalışmalar gerçekleştirilmiştir.

Divriğili âşıklar/ozanlar kentte birçok ozan, akademisyen ve ünlü isimlerle diyalog hâlinde olmuşlar ve alanında yetkin bu kişilerle gerçekleştirilen muhabbetlerde geleneğe dair çok şey öğrenmişlerdir. Karşı âşıklardan Âşık Bahattin Yıldızoğlu ve Âşık Arif Tellioglu, birçok üniversite ile bağlantı hâlinde olduğunu ve geleneğin tanıtılması için sanatsal faaliyetler yaptıklarını ifade etmektedirler (İlgar & Polat, 2020, s. 103).

Kente göç eden birey ya da toplum kültürel değerlerini beraberinde götürür. Fakat uzun yıllar kent ortamında yaşamın sürdürülmesinin kültürel değerlerin uygulanış biçiminde azalmalara hatta yok oluşa neden olduğu söylenebilir. Âşıklar/ozanlar, uzun yıllar kentte yaşamaları sonucunda yöresel şivelerinde değişimler olmuş ve kent dilini kullanmaya başlamışlardır. Söz gelimi Divriği yöresinin geliyi/gidiyi/ediyi gibi söyleyiş tarzı, geliyor/gidiyor/ediyor gibi kent diline dönüşmüş ve eserler bu şekilde yazılmaya başlanmıştır. Bu bakımdan kent dili ile eserlerini yazan ve okuyan âşık ve ozanlarda, kent âşıklığına/ozanlığına dönüşen bir durum söz konusu olmuştur. Bu değişim ya da dönüşümün dışında, âşıklık/ozanlık geleneğinin günümüzde etkinliğini yitirmeye başladığı görülmektedir. Bunun nedeninin ise geleneksel anlayıştan uzaklaşılması ve birçok kentli âşığın/ozanın, usta malı eserlerini seslendirmekten öteye gidememesinden kaynaklı olduğu söylenebilir. Bu değişimlere ek olarak teknolojinin gelişmesi ile birlikte elektronik kültür ortamlarına uyum sağlayan âşıklara/ozanlara, “medyatik âşık” ve “stüdyo tipi âşık” gibi nitelermeler karşımıza çıkmaktadır (Özdemir, 2015, s. 349; Taşlıova, 2014, s. 79). Bu bağlamda, âşıkların/ozanların zaman ve mekâna bağlı olarak bazı değişimler yaşadığını söyleyebiliriz.

Âşıklar/Ozanlar, tarih boyunca Türk kültürünü canlı tutmuşlar ve hâlen kültürü derinlemesine yaşatmaya devam ettirmektedir. Bu kadar önemli bir görevi üstlenen âşık ve ozanlara, Kültür Bakanlığı tarafından maddi olanaklar sağlanabilir.

Konservatuvarlar, güzel sanatlar fakültelerinin müzik bölümleri, müzik eğitimi ana bilim dalları programlarında ve enstitülerin ilgili programlarında âşıklık/ozanlık geleneği üzerine çalışmalar ve bilimsel araştırmalar yürütülebilir.

Üniversitelerin müzik bölümlerinde âşıklık/ozanlık geleneği ile ilgili dersler açılabilir ve bu bölümlerde geleneğin usta öğreticileri eğitimler vererek geleneğe ilgi duyan yeni icracılara yol gösterici olabilir.

KAYNAKÇA

- Arslan, A. (2011). Medyanın birey, toplum ve kültür üzerine etkileri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1), 1-12.
- Artun, E. (2018). *Âşıklık geleneği ve âşık edebiyatı*. Adana: Karahan Kitabevi.
- Bahar, H. İ. (2005). *Sosyoloji*. Ankara: Siyasal Yayınevi.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*, Ankara: Pegem Akademi.
- Cemaloğlu, N. (2014). Veri toplama teknikleri: nicel-nitel. A. Tanrıöğen (Ed.) *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* içinde (ss. 131-164). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çakır, S. (2011). Geleneksel Türk kültüründe göç ve toplumsal değişim. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (24), 129-142.
- Çelikten, H. (2019). *Âşıklık geleneği ve kültür değişimleri*. (Yayınlanmış Doktora Tezi), Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Çetin, A.Y. (2011). Âşık tarzı şiir geleneği ve günümüze yansıyan unsurları-Sivas örneği. M.Ö. Oğuz ve S. Gürçayır (Ed.) *Somut Olmayan Kültürel Miras Yaşayan Âşık Sanatı içinde* (ss.43-58). Ankara: Grafiker Yayıncılık.
- Emiroğlu, K. & Aydın, S. (2009). *Antropoloji sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Fedakar, P.D. & Gültekin, M. (2011). Kente göç eden âşıklar ve kent ortamında âşık olmak. M.Ö. Oğuz ve S. Gürçayır (Ed.) *Somut Olmayan Kültürel Miras Yaşayan Âşık Sanatı içinde* (ss.59-70). Ankara: Grafiker Yayıncılık.
- Fichter, J. (2004). *Sosyoloji nedir*. (çev. N. Çelebi). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Günay, U. (2018). *Âşık tarzı şiir geleneği ve rüya motifi*. Ankara: Akçağ Yayıncılık.
- Güvenç, B. (2007). *Kültürün abc'si*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Karahasanoğlu, S. & Yavuz, E.D. (2018). *Müzikte araştırma yöntemleri*. İstanbul: Berceste Yayınevi.

- Karakaya, İ. (2014). Bilimsel araştırma yöntemleri. A. Tanrıöğen (Ed.) *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* içinde (ss. 55-84). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Karpat, H.K. (2019). *Türkiye’de toplumsal dönüşüm*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Kaya, D. (2002). *Çamşık ozanları*. Ankara: Çamşık Hüseyin Abdal Derneği Yayınları.
- Kongar, E. (2018). *Toplumsal değişme kuramları ve Türkiye gerçeği*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Ozankaya, Ö. (1992). Ulusal toplumun ve ulusal kültürün kurucu öğeleri. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 3(10), 213-225.
- Özdemir, N. (2015). *Medya kültür ve edebiyat*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Özkalp, E. (2016). *Sosyolojiye giriş*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Taşlıova, M.M. (2014). Stüdyoya taşınan âşıklık veya ‘stüdyo tipi’ âşıklığa doğru sözlü <doğal> ve dijital <elektronik> icra yapıları üzerine mukayese, *Türkbilig*, 27, 79-104.
- Temürtürkan, D. (2021). Çamşılı yöresi âşıklık geleneği içinde kadın âşık: Âşık Hatice Mihrap. *Yegâh Mûsikî Dergisi*, 4(1), 138-152.
- Tural, S.K. (1988). *Kültürel kimlik üzerine düşünceler*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Üçer, M. & Pekşen, F. (2001). *Divriği’de mutfak kültürü*. Sivas: Sivas Hizmet Vakfı Yayınları

Ek

Görüşme Soruları

- 1) Neden kendi yöreniz (Sivas, Divriği) dışına göç etmeyi tercih ettiniz?
- 2) Kentin müzik yaşamı ile ilginiz ve etkileşimleriniz nelerdir?
- 3) Günümüz âşıklarını/ozanlarını nasıl nitelendirirsiniz?

EXTENDED ABSTRACT

The Migration Phenomenon of Minstrels From Divriği

Introduction:

The individual is born into a social structure and tries to live with the norms of that society. The individual who learns the cultural values of this social structure, first transforms the values into behavior and then plays an active role in transferring them to future generations. The role of the minstrels/poets is very important in this process of development and movement of culture. The poets tried to pass down the culture they had acquired with the master- apprentice education system to future generations by adapting it to the conditions of the age. The cultural values of a society cannot be passed down to future generations without any change, because culture is reinterpreted and transferred to future generations in line with the innovations brought by the period. This situation leads to differentiation in the cultural practices of the individual or society (Özkalp, 2016, p. 307). In this respect, culture has a dynamic character, rather than a static one. The expression of culture as oral culture before the invention of the printing press, as written culture after the invention of the printing press, and as electronic culture with the development of technological devices and the Internet, shows that it has a dynamic structure. The minstrels/poets, on the other hand, have been able to transfer the tradition to the present day, despite these cultural changes. Migration is the movement of an individual or a society from one place of residence to another for various reasons. Especially the development of industry around cities and some problems in rural areas forced individuals to migrate. Kemal H. KARPAT describes the reasons for migration as “push” and “pull” factors. The pushing factors are rural poverty, low income, lack of education and health services. The pulling factors are that the cities are developed in terms of education and health services, offering plenty of job opportunities along with a chance to get higher income (2019, p. 39). The individual or society that settled in the city did not just undertake a physical migration. Along with them; their cultures, traditions, and customs have also migrated. This situation has led to the formation of different cultural structures in cities. Cultural structures that exist together interacted with each other during the process and this interaction eventually led way to the cultural changes. The minstrelsy/bardship is a deep-rooted tradition of Turkish culture. These artists who sing improvised songs by playing the saz have made it their mission to transfer the culture from generation to generation. In many parts of Turkey, the minstrelsy/bardship tradition tries to maintain its vitality. Divriği district of Sivas is one of the important regions where the

minstrelsy/bardship tradition is kept alive. Especially Çamşılı region greatly contributes to the cultural climate of Divriği. Çamşılı where the minstrels/poets are most dense is the region known for its local dialect and unmetred folk songs. Derya TEMÜRTÜRKAN quotes the following words about Çamşılı region: “In Divriği district, Çamşılı region emerges as a place very abundant in poet population; even to the point where almost every house produces a minstrel”. In a field study, it is seen that all of the villages included in the Çamşılı region were Alevis and were of Turkmen origin. The main reasons for the high number of minstrels in the region are Cem Rites that have been held for centuries and conversation environments with saz (2021, p. 140). In this respect, Divriği is a region worth investigating for the minstrelsy/bardship tradition. In addition to this situation, it has a special importance in terms of keeping the tradition alive and getting information about its current situation. The economy of Divriği is generally based on agriculture and animal husbandry. The fact that it is rich in mineral deposits provides job opportunities for the local population. However, due to the migrations, agriculture and animal husbandry have decreased compared to the past (Üçer & Pekşan, 2001, p. 24). Minstrels/poets also got involved in this migration. In this sense, the effects of migration on the minstrels/poets of Divriği and the changes experienced after migration constitute the purpose of the research.

Materials and Methods:

The study is a qualitative and descriptive research on the migration of the minstrels/poets of Divriği. The effects of migration on the minstrels/poets of Divriği have been tried to be discussed in detail. The research was limited to five minstrels/poets who represent the minstrelsy tradition of the Divriği region and the interviews has conducted with these people. The interview process with the minstrels/poets of Divriği was conducted using the structured interview technique. Three pre-prepared questions on the subject of migration were directed to the minstrels/poets and it is assumed that correct and impartial answers were given to these questions. These three questions are as follows:

Why did you choose to migrate out of your own region (Sivas/Divriği)?

What are your interests and interactions with the musical life of the city?

How would you characterize today’s minstrels/poets?

The interviews were held on Whatsapp due to the COVID-19 outbreak. The interviews were held with P1 on 24 February 2021, with P2 on 21 March 2021, with P3 on 20 February 2021, with P4 on 18 February 2021 and with P5 on 7 February 2021. The conversations during the

interviews were audio and video recorded. Then, the conversations were deciphered and turned into findings.

Findings:

In line with the sub-problem “What are the reasons for the migration of the minstrels/poets of Divriği?”, the following question was asked to participants:

Why did you choose to migrate out of your own region (Sivas/Divriği)?

P1: We left our hometown because of the impossible living conditions. My village is the hamlet of Hıdırlık. It is a hamlet with three or four houses. Even today, whenever I try to visit my father’s and grandfather’s graves; I am deeply worried about whether we can make it back or not if we went down with the car. We left the car above and go on foot. Cars do not come to the village. Even it comes, we stuck there if it rains. What I mean is that we came here because of the difficulties.

P2: After my father died, I was worried about our life and livelihood. Almost everyone has a relative afield, and I had a brother-in-law; he was also my aunt’s son. So because he was here, we migrated to Ankara. We have arrived in Ankara. So we came here for money, for living in good conditions and education. My brother had finished art school. We decided to settle so he can study at the university. We moved in 1983 and came to Ankara.

P3: We could only study until highschool in Divriği. We had to go to the preparatory schools to take the exams. I had to take music courses. One of my brothers was playing football and he needed better conditions for his game too.

P4: It is very difficult for me to go to Ankara or İstanbul from Sivas/Divriği Mursal. We have to stay in the city center because we have more job opportunities and we have an income here. For example, when we have a night here, we can easily go and earn money and come back. We do not have such an opportunity in village. Dammit! All this fighting for some bread and butter, I’m telling.

P5: In the 90’s, there was a serious migration period from the village to the city. During this period, my father settled in Ankara. It was not our choice, it was a situation related to the migration from the village to the city at that time.

Commentary: There are many reasons that cause the minstrels/poets of Divriği to migrate to the city. Villages being in highland, having only a certain level of education, and economic difficulties are some reasons for migration to the city. In addition to these, the relatives who

were living in the cities invited them and for most villagers, this was a good idea and they gradually migrated to the cities.

In line with the sub-problem “What is the effect of city life on the minstrels/poets of Divriği?”, the following question was asked to the participants:

What are your interests and interactions with musical life of the city?

P1: I was a little young when I arrived in Ankara and found myself among the poets. My voice was deep and I was singing in Feyzullah ÇINAR’s way. They loved me back then, there was the Poet’s Foundation. When I became the head of the foundation, I met some politicians; ministers of that time, party leaders etc. For example, I brought Neşet ERTAŞ to Atatürk Sports Hall. First Melih GÖKÇEK brought him then I brought him for the second time. Neşet ERTAŞ and I chatted for three days and three nights in Söğütözü Gazipark Hotel until morning. I had the opportunity and environments to meet Mahzuni ŞERİF. I got in touch with everyone from Sefil Selimi to Hüdai. From every one of them, I learned something. I talked to artists in Ankara. For example, Musa HOCA. Later, we became members of MESAM. I have been a member of MESAM for more than twenty years. We chat with the people there at the general assemblies, we are friends. I know all of them. We got involved in the city.

P2: The city is more about culture. Since many people live in the city acculturation is brilliant here. I say that Anatolia is confined to Ankara. It is as if they took all the values of Anatolia and put them in Ankara. We are happy to be among the minstrels/poets, writers, doctors, prosecutors and people in the Academy that we learned from and we learn a lot from them. I have a lot of conversations with them, I take from them and then I try to reflect them in my folk songs.

P3: I live in Ankara; a place offering many opportunities. As I work at the Çankaya Municipality Culture Directorate, I had the opportunity to meet many artists. I had the chance to watch world famous stars, from classical music to many concerts. In this sense, the city has a great influence on my musical life.

P4: We have much more opportunities to access music in the city because our artist friends are here, we are in contact with them. There are plenty of job opportunities. In the small town, there are not many ballad houses or places where we can perform. We are trying to use the opportunities that the city had provided us such as transportation, income, work environment, consultations with our artist friends, the city has benefits for us and we have to live here.

P5: When we started to perform at the bars on Ankara/Sakarya Street, the audience was not only from a city or a culture. The presence of people from many cultures and their requests have developed us. We realized that we needed to learn the works of different regions in order to ensure continuity in the culture and to make the audience listen to ourselves. The gathering of different cultures in Ankara has led to changes in our performances in this sector.

Commentary: The music of the minstrels/poets of Divriği was shaped more in the city. We can say that economic opportunities, interactions with different cultures and communication with people who are competent in their field affected their music and works.

In line with the sub-problem “What are the changes in the minstrelsy/bardship tradition?”, the following question was asked to participants:

How would you characterize today’s minstrels/poets?

P1: Let’s say I am from Sivas/Divriği. For instance, there is a Hbek dialect, it does not say “heybe”, it says “habe”. For example “bring the habe (habeyi getir)”. When I see a poem written by a poet from Hbek, I can say this person is from Hbek, but the accent of a person who has lived in Ankara for twenty or thirty years, who has been communicating with people in Ankara and with people from seventy two nations, has changed. For example; I use “geliyorum” in my poem, whereas in my town it is said “geliyim”. Therefore, the language of the poets living in the countryside and the poets who came to cities and lived for a long time has changed.

P2: City and village lives are different. There may be changes in words, because the life of the people in the city is different, the geography in the city and in the village are different. After all, the minstrel is the one who keeps up with the time. Even if there are some changes, the words may be different, but in essence, they tell the troubles, griefs, worries and struggles of the people.

P3: Nowadays, it is hard to find a real poet in my opinion. I would like to sit at his feet and listen what the poet says. Of course, there are still good ones. Especially I would like to find a poet whose spritual at heart, and holds his faith intact. There are people who still carry this line of feeling and thought as city poets. Among them, I see Erdal ERZİNCAN closest to me. It is like when Erdal ERZİNCAN starts playing, it evokes the same emotions in me as listening to my own family and other poets so I feel like Erdal ERZİNCAN is the true city poet.

P4: The minstrelsy/bardship tradition has now started to turn into a performing minstrel. The number of the minstrels who sell master-made works has increased. I do not see myself as a

poet, because I sing and sell master-made works. I am singing my father's folk songs. I also write works, but for how long can I write? They are people who are terribly gifted. In the best words, we can say that today's minstrels/poets are performers.

P5: In the past, poets had many reasons. Particularly, the suffering due to migration from the villages to the cities has an important role in their using of homesickness, longing for hometown, love and affection as their subject matter. There is no such reasons nowadays. In fact, the new generation is a working poetry-making. The new are adding on the old, making embroidery with notes. It sounds like embroidery poetry to me.

Commentary: The minstrels/poets of Divriği express different views on the minstrels and poets today. According to P4 and P5, while the opinion prevails that there are no minstrels or poets who produce today compared to the past, the other participants give the title "city minstrel/poet" to the minstrels and poets representing the tradition with city conditions.

Discussion and Conclusion:

It can be said that the minstrels/poets of Divriği migrated to Ankara due to the economic difficulties and insufficient education in Divriği. In addition to these, the environment factor also plays an active role in the reasons for migrating to Ankara. The fact that relatives or people who are close to the minstrels/poets live in Ankara and their incentives have made immigration even more attractive. The reasons for the migration of the representatives of the tradition from Divriği are similar to the minstrels from Kars who had migrated to İzmir. Pınar DÖNMEZ FEDAKAR and Mustafa GÜLTEKİN stated that the minstrels from Kars who had migrated to İzmir migrated due to the economic and political problems. In addition, the compatriots living in İzmir have a significant role in the migration of the minstrels from Kars (2011, p. 63). According to the minstrels/poets of Divriği, Ankara is the place where the cultures are born. It is a heterogenous structure where various cultures live together. This feature of Ankara has led to changes in their performances, because the audiences from different cultures come to the venues where they perform. The way to address audiences requires mastering many local works. The minstrels/poets of Divriği who are aware of that, tended to make changes in their performances. Moreover, in order to increase the number of the audiences, they interacted with popular culture and studies were carried out accordingly. The minstrels/poets of Divriği were in dialogue with many poets, academicians and famous people in the city and they learned a lot about the tradition in conversations with these people who are experts in their field. The minstrels from Kars minstrel Bahattin YILDIZOĞLU and minstrel Arif TELLİOĞLU state that

they are in contact with many universities and carry out artistic activities to promote the tradition (Ilgar & Polat, 2020, p. 103). The individual or the society migrating to the city takes their cultural values with them. However, it can be said that the continuation of life in the city environment for many years causes reductions and even the disappearance of the application of cultural values. As a result of living in the city for many years, minstrels/poets changed their local dialect and started to speak the language of the local people. For example; the way of saying “geliyi/gidiyi/ediyi” in the Divriği region has turned into the language of the city such as “geliyor/gidiyor/ediyor” and the works have begun to be written in this way. In this regard, there has been a situation in which minstrels and poets who write and sing their works in the city language have turned into city minstrels and poets. Apart from this change and transformation, the minstrelsy/bardship tradition is starting to lose its effectiveness today. It can be said that the reason for this is the departure from the traditional understanding and the fact that many city minstrels/poets cannot go beyond performing master-made works. In addition to these changes, with the development of technology, we come across the minstrels/poets who adapt to electronic cultural environments are characterized as “media minstrel” and “studio-type minstrel” (Özdemir, 2015, p. 349; Taşlıova, 2014, p. 79). In this sense, we can say that the minstrels/poets have experienced some changes depending on time and place.